

LOPPUKOMMUNIKEE

**Suomen evankelis-luterilaisen kirkon
ja**

**Suomen Vapaakirkon
virallisista neuvotteluista 1983 - 1984**

Kirkon ulkomaanasiain neuvosto

Suomen ev.lut.kirkon keskushallinto

Sarja 1985: D 6

SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON JA
SUOMEN VAPAAKIRKON
VIRALLISET NEUVOTTELUT 1983 - 1984

Valtuuskuntien kokouksessa Jyväskylässä 22. päivänä
elokuuta 1984 yhteisesti hyväksytty loppukommunikea.

1 SELOSTUS NEUVOTTELUISTA

1.1.

Johdanto

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen
Vapaa kirkon väliset neuvottelut lähtivät liikkeelle
aloitteesta, joka esitettiin piispainkokouksessa
24.11.1979, "että piispainkokous ryhtyisi tarpeelli-
siksi katsomiinsa toimiin virallisten oppia koske-
vien keskustelujen käynnistämiseksi Suomessa toimi-
vien vapaa kirkkojen ja -seurakuntien kanssa". Täl-
laiseen lähestymiseen oli aloitteen tekijä, piispa
Yrjö Sariola viittannut jo kesällä 1979 Suomen Vapaa-

Kutsutut asiantuntijat

Pääsihteeri Maunu Sinnemäki
 Professori Jouko Martikainen
 Kirkon tutkimuskeskuksen johtaja Harri Heino
 Jaostopäällikkö Lorenz Grönvik

Suomen Vapaakirkon valtuuskunta:

Lähetysjohtaja Erkki Verkkonen puheenjohtaja
 Rehtori Väinö A Hyvönen varapuheenjohtaja
 Pastori Ilmo Mantere
 Pastori Tapio Henriksson
 Kotimaantyon sihteeri Jorma Kuusinen
 Pastori Lauri Niemelä
 Pastori Usko Piikkilä
 Päätoimittaja Olavi Rintala
 Pastori Harry Holtti, Fria Missionsförbundet
 Pastori Risto Nurmea, Fria Missionsförbundet

1.2. Katsaus neuvotteluihin

1.2.1. Ensimmäinen neuvottelu

Ensimmäinen virallinen neuvottelu pidettiin Vesalan kurssikeskuksessa Jyväskylän maalaiskunnassa 28.2.-1.3.1983 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimissa isäntänä.

Neuvottelun aiheina olivat "Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon suhteet ennen ja nyt" sekä "Uusi elämä Kristuksessa". Ensimmäisestä aiheesta piti Vapaakirkon puolelta esitelmän rehtori Väinö A Hyvönen ja luterilaiselta puolelta kirkkoherra Erkki Pennanen, toisesta aiheesta vastavasti lähetysjohtaja Erkki Verkkonen ja pääsihteeri Risto Ahonen. Kirkkojen suhteita käsitellessä esitelmissä todettiin vapaakirkollisuuden syntyneen viime vuosisadan lopulla luterilaisen kirkon sisällä toimineena herätysliikkeenä, joka oli saanut vaikutusta myös ulkomailta, lähinnä Ruotsista ja Englannista. Itsenäiseksi kirkoksi Suomen Vapaakirkko reaktivoitui välittömästi uskonnonvapauslain tultua voimaan 1923. Suomen Vapaakirkon synnystä, historiasta ja kirkkojen suhteiden kehittymisestä valittiin valtuuskuntien kesken sama näkemys. Kummaltakin puolelta todettiin epäonnistuneiksi sellaiset yritykset kirkkojen suhteiden järjestämiseksi, joissa perustavat opilliset kysymykset syrjäytettiin. Aiheesta käytyä laajassa keskustelussa todettiin, etteivät nykyäänkään tällaiset allianssipohjaiset, pelkästään yksityisten kristittyjen yhteyden harjoittamismuodot ole riittäviä. Valtuuskunnat ilmaisivat halukkuutensa sellaisen lähentymismuotojen etsimiseen kirkkojen välille, joissa ei sivuuteta opillisia kysymyksiä eikä seurakuntia.

kirkon 100-vuotisjuhlla Seinäjoella esittämässään tervehdyksessä. Suomen Vapaakirkko oli esittänyt pyynnön, että juhlassa kuultaisiin myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tervehdys. Piispainkokous käsittelee asiaa kahdessa kokouksessaan ja päätti 11.2.1981 "esittää kirkon ulkomaanasiaian toimikunnalle, että se tutkisi mahdollisuuksia yhteydenpidon vahvistamiseksi maassamme toimivien vapaakirkkojen kanssa". Kirkon ulkomaanasiaian toimikunta asetti tätä varten valtuuskunnan 21.12.1981.

Suomen Vapaakirkon hallitus käsittelee asiaa kahdessa kokouksessaan ja päätti 8.7.1982 vastata myöntävästi Kirkon ulkomaanasiaian toimikunnalta tulleeseen ehdotukseen neuvottelujen aloittamiseksi. Se nimensi valtuuskunnan jäsenet, joihin jatkoneuvottelujen jälkeä tuli kuulumaan myös kaksi Fria Missionsförbundetin edustajaa. Molempien valtuuskuntien valitsemat työryhmät ovat valinneet keskustelujen aiheet ja huolehtineet etukäteissuunnitelmista.

Pääosa molemmista valtuuskunnista piti alustavan neuvottelun Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimitalossa Helsingissä 2.12.1982, jolloin sovittiin ensimmäisen virallisen neuvottelun aiheista ja neuvotteluja koskevista yleisperiaatteista.

Neuvottelun käynnistymiselle oli luonut edellytyksiä muissa yhteyksissä tapahtunut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon edustajien vuorovaikutus, josta tärkeimpänä on mainittava Suomen lähetysneuvoston toiminta, radion hartausohjelmat, evankelioimis- ja lähetyskongressit ja raamatunkäännöstyö. Lisäksi on mainittava yhteiskristillisessä kasvatusasiain neuvottelukunnassa tapahtunut vuorovaikutus ja vapaakirkollisten opettajien saama erivapausjärjestely uskonnonopetuksessa. Kirkkojen välistä yhteyttä ovat edistäneet Suomen Ekumeenisen neuvoston toiminta yleensä ja eräät sen järjestämät erityisseminaarit sekä vapaakirkollisten osallistuminen eräille kirkkopäiville.

Valtuuskuntien kokoonpanot

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunta:

Piispa Yrjö Sariola puheenjohtaja
 Piispa Erik Vikström varapuheenjohtaja
 Pääsihteeri Risto Ahonen sihteeri
 Piispa Jukka Malmivaara
 Pastori Leif Erikson
 Assessori Juhani Inkala
 Pastori Matti Järveläinen
 Toiminnanjohtaja Raimo Mäkelä
 Kirkkoherra Erkki Pennanen
 Kirkkoherra Jouko Pukari
 Rehtori Kyllikki Tiensuu

Hengestä riippumatonta uskonelämää.

Lisäksi todettiin myös eräiden virheellisten käsitysten tulleen oikaistuksi. Vapaakirkon puolella on luterilaisista käsitystä usein tulkittu liian sakramenttikeskiseksi. Luterilaisella puolella korostettiin Sanan ja uskon merkitystä sakramenttien yhteydessä.

Luterilaiselta puolelta kysyttiin edelleen, onko Pyhän Hengen työ ja eräiden armolahjojen, kuten kielilläpuhumisen, korostaminen johtamassa siihen, että syntyy kahden tason kristillisyyttä. Keskusteluissa todettiin, että Pyhän Hengen työ niin yksitoimisuudeltaan kuin seurakunnankin elämässä aina on monimuotoista, rikasta ja uutta luovaa. Tästä syystä mitään erityisilmiötä kuten kielilläpuhumista, "toista siunausta" tai "taivashetkiä" ei voi pitää Pyhän Hengen tähteyden yksinomaisena merkkinä, vaan ne kuuluvat luonnollisina ilmiöinä kristityn elämään Jumalan lapsena.

Neuvotteluissa painotettiin, että Pyhän Hengen toiminta eri muodoissaan on seurakuntaa ja koko kristikuntaa rakentava ja kokoava. Pyhitys ei ole "toisen siunauksen" tai jonkin muun kokemuksen tuottama "korkeammanasteinen" tila, vaan se on kristityn kasvamisesta uskossa ja rakkaudessa.

Aiheesta "Valtio, kansankirkko, vähemmistökirko" pitivät esitelmän Vapaakirkon puolelta pastori Ilmo Mantere ja luterilaisen kirkon puolelta kirkkoneuvos Timo Rusama.

Keskustelussa todettiin tärkeäksi, että molemmat osapuolet kuulevat toistensa näkemyksiä kaikissa kirkon ja valtion suhteita koskevilla kysymyksissä. Samalla olisi etsittävä keinoja, joilla kaikkien kristillisten kirkkojen yhteiset edut pääsivät vaikuttamaan valtion lainsäädäntöön ja muihin toimintoihin. Keskustelussa käsiteltiin lisäksi seuraavia konkreettisia kysymyksiä:

a. Siirtyminen uskontokunnasta toiseen. Seurakunnasta eroamista koskevaa väestökirjalain 1971 luomaa tilannetta pidettiin vapaakirkon taholta epätyytyttävänä. Vapaakirkko toivoi, että uskonnollisten yhteisöjen oikeusasematoimikunnan ehdotus ilmoituksen tekemisestä myös sellaiselle uskonnolliselle yhdyskunnalle, joka ei pidä väestörekisteriä, saatettaisiin voimaan.

b. Jäsenluettelon pito. Vapaakirkko toivoi, että väestökirjanpidon nykyvaiheessa uskonnonvapauslain muuttamisesta annetun lain § 23 muutetaan oikeusasematoimikunnan ehdotuksen mukaiseksi. Sama koskee asetuksen 15 §:ssä mainitun jäsenluettelon ja eräitä muita yhdyskunnan tarvitsemia tietoja.

Neuvottelussa tuotiin esille eräitä selvittämistä vaativia käytännöllisiä ongelmia. Valtuuskunnat ilmaisivat toivomuksenaan, että niiden edustamien kirkkojen välistä säännöllistä yhteydenpitoa varten luotaisiin yhteisesti hyväksytty menetelmä.

Vapaakirkon valtuuskunnan taholta lausuttiin toivomus, että seuraavissa neuvotteluissa otettaisiin esille erityisesti niitä kirkon ja valtion suhteisiin liittyviä ongelmakohtia, jotka ovat aiheuttaneet tyytymättömyyttä maamme vähemmistökirkojen ja yhteisöjen piirissä. Esimerkkinä mainittiin kirkko ja valtio -komitean mietintö ja siitä valmistunut opetusministeriön työryhmän esitys.

Neuvottelun toisena aiheena oli "Uusi elämä Kristuksessa", jossa selvitettiin kristillisen uskon syntymistä ja vaikutuksia ihmisen elämässä, vanhurskauttamista ja pyhitystä. Myös molempien kirkkojen suhde karismaattiseen liikkeeseen oli esillä. Viikkaassa keskustelussa todettiin, että vanhurskauttaminen ja pyhitys kuuluvat yhteen. Uusi elämä Kristuksessa on vanhurskauttamisen seurausta. Molemmat osapuolet korostivat, ettei ihminen voi syntienanteeksisuutensa puolesta koskaan mitään lisätä. Niin pelastus kuin pyhityskin on kokonaan Jumalan täydellistä lahjaa.

1.2.2. Toinen neuvottelu

Toinen neuvottelu pidettiin 17.-19.8.1983 Santalan kristillisellä kansanopistolla Hangossa Suomen Vapaakirkon toimissa isäntänä.

Arkkipiispan sihteeri Jouko Martikainen esitteli kirkkojen välisen kanssakäymisen malleina erilaisia vaihtoehtoja ja kiinnitti huomiota seuraaviin yleisesti käytössä oleviin malleihin: allianssi, organinen ykseys, konsiliaarinen ykseys, konkordia, sovitetun moninaisuuden malli ja asteittaisen lähenymisen malli. Martikainen päätyi itse suosittamaan ns. asteittaisen lähenymisen mallia, jossa päämäärään edetään välitavoitteiden kautta. Vapaakirkon puolelta esitti rehtori Väinö A Hyvönen kommenttipuheenvuoron, jossa hän kannatti Martikaisen ehdottamaa mallia.

Toisen neuvottelupäivän aihe liittyi Vesalassa käsitellyyn "Uusi elämä Kristuksessa" -teemaan. Pastori Leif Eriksonin ja pastori Tapio Henrikssonin esitelmen otsikkona oli "Miten Pyhä Henki vaikuttaa uskon seurakunnassa?" Edellinen tarkasteli kysymystä lähinnä luterilaisen tunnustuskirjojen ja jälkimmäinen pääasiassa Uuden testamentin materiaalin valossa. Keskustelussa molemmat neuvotteluosapuolet toteivat yksimielisesti, että uskon syntyminen on yksinomaan Pyhän Hengen työ. Ihminen ei voi omassa varassaan löytää tietä Jumalan luo tai elää Pyhästä

Molemmat osapuolet olivat yhtä mieltä myös siitä, että kaste, usko ja tunnustaminen kuuluvat yhteen. Vapaakirkko korosti omaehtoisista uskon julkista tunnustamista kasteen edellytyksenä. Luterilainen osapuoli painotti kastetta Jumalan pelastustekona, joka voidaan ottaa vastaan vain uskolla ja joka edellyttää uskon tunnustamista. Se esitti myös Suomen Vapaakirkolle toivomuksen, ettei luterilaisessa kirkossa kastettuja kastettaisi uudelleen.

Lasten asemasta todettiin Vapaakirkon puolella, että nämä ovat Kristuksen sovitus työn perusteella pelastuksesta osallisia ilman kastettakin. Näin ollen perisyntiä ei pidetä kadottavana. Luterilainen osapuoli pitää kastetta välttämättömänä mm. perisyntin vuoksi, mutta ennen kaikkea siitä syystä, että Jumalan lupaus liittyy siihen.

Toisen neuvottelupäiväm aiheesta "Ehtoollinen ja virka" pitivät esitelmän kirkkoherra Jouko Pukari ja rehtori Väinö A Hyvönen. Edellinen tarkastelee ehtoollista luterilaisten tunnustuskirjojen ja uskonpuhdistusajan rippikäytännön valossa. Todettiin, että luterilaisuudessa reaali- ja teoreettinen, syntien anteeksi- saaminen ja usko kuuluvat erottamattomasti yhteen. Leivässä ja viinissä tarjotaan salatulla tavalla Kristuksen ruumis ja veri syntien anteeksiantamiseksi.

Vapaakirkon ehtoolliskäsitteelle on taas ominaista ehtoollisen ymmärtäminen Herran omien ateriana, jonka hän on tarkoittanut uskovalle, vaikka näiden usko olisi heikkoakin. Ehtoollinen on osallisuus Jeesuksen ruumiiseen ja vereen. Ehtoollinen on anteeksi- antamisen ateria, muistoateria, kiitosateria ja yhteys- ateria. Vapaakirkko toteuttaa avoimen ehtoollispöydän periaatetta. Usko, tunnustaminen ja ehtoollinen kuuluvat yhteen.

Keskustelussa käsiteltiin ehtoollisen ja syntien anteeksisaamisen suhdetta, Kristuksen läsnäoloa ehtoollisessa, rippipakkoa ja nykyistä ehtoolliskäytäntöä molemmissa kirkkoissa.

Kirkon virkaa käsitelleiden esitelmien jälkeen todettiin, että käytännössä osapuolten välillä on paljon yhteisiä näkemyksiä seurakunnan kutsusta ja virkaanasettamisesta. Suomen Vapaakirkko on alusta lähtien korostanut seurakunnan antamaa kutsua ja huolehtinut siitä, että sen pastorit erotetaan tehtävänsä Raamatun opetuksen mukaan kätten päällepanemisella. Tämän lisäksi Vapaakirkko antaa ns. hyväksytyyn työntekijän valtakirjan myös lähetyssaarnaajille, nuorisotyöntekijöille ja valtuuttamilleen mies- ja naisevankelisteille. Pastoreiksi ei ole vihitty naisia.

Käydyssä keskustelussa todettiin, että käsitteet virasta olivat tarkastelun kohteina olleissa kysymyksissä monissa kohdin samansuuntaisia.

c. Verotusoikeus. Vapaakirkon taholta pidettiin yhteisöjen kirkollisverotusta epäoikeudenmukaisena niiden yhteisöjen osalta, joiden osakkeista tai osuuksista enemmän kuin puolet kuuluu jollekin vähemmistökirjolle tai sen jäsenille. Yksimielisesti todettiin, että tässä asiassa tulisi nopeasti päästä oikeudenmukaiseen ratkaisuun.

1.2.3. Kolmas neuvotteilu

Kolmas neuvotteilu pidettiin 2.-3.2.1984 Suomen Raamattuopistolla Kauniaisissa Suomen evankelisluterilaisen kirkon toimissa isäntänä.

Ensimmäisen päivän aiheita "Seurakuntaoppi ja kaste" käsiteltiin kommentoimalla Kirkkojen Maailmanneuvoston asiakirjaa "Kaste, ehtoollinen ja virka" eli ns. BEM-asiakirjaa. Tästä aiheesta pitivät esitelmän asessori Juhani Inkala ja pastori Olavi Rintala. Edellinen tarkastelee kysymystä luterilaisen tunnustuksen ja Uuden testamentin, jäikimmän Suomen Vapaakirkon tunnustussperinteen ja Uuden testamentin valossa.

Näistä kirkkojen kohtaamisen kannalta vaikeiksi otaksuttuista aiheista keskusteltaessa todettiin esitelmien pohjalta, että kirkkojen opetus on itse asiassa monessa kohdassa samansuuntaista. "Me uskomme pyhän yhteisen seurakunnan", joka on maailmanlaajuinen pyhien yhteisö, Kristuksen kirkko. Seurakunta on näkyvä, konkreettinen, historiallinen yhteisö, jolle on perustavaa Kristuksen oma läsnäolo.

Molemmat osapuolet korostivat sitä, että seurakunta on pyhien yhteisö, mutta samalla myös "corpus mixtum". Samalla ne myöntävät, että yksilön uskon aitouden määrittäminen on osoittautunut vaikeaksi. Tästä tehty johtopäätökset ja siitä aiheutuneet seuraukset ovat vapaakirkko- ja kansankirkkokäytännössä erilaiset. Vapaakirkko pitää seurakunnan jäseninä vain tunnustavia jäseniä. Uskosta luopuneet ja uskoon tulemat ovat ulkojäseniä, joilla ei ole seurakunnallisia oikeuksia. Myös Vapaakirkon varsinainen jäsenien joukossa saattaa olla salaisesti uskosta luopuneita.

Vapaakirkon taholta esitettiin kritiikkiä nykyistä kansankirkkokäytännön mukaista jäsenyyttä vastaan. Luterilainen osapuoli myönsi, että sen seurakunnissa on välinpitämättömiä ja vierasjäseniä, jotka eivät täytä edes seurakunnan jäsenyyden vähimmäisvaatimuksia. Luterilainen osapuoli korosti samalla kansankirkon periaatteellista merkitystä.

Molemmilla puolilla oltiin samaa mieltä siitä, että Jumalan työn tuloksena kirkon oikeat jäsenet ovat syntiensä anteeksi saaneita, armon tilassa ja joka päiväisessä uudistuksessa eläviä kristittyjä.

1.2.4. Neljäs neuvottelu

Neljäs neuvottelu pidettiin 20.-22.8.1984 Kiponniemen leiri- ja kurssikeskuksessa Jyväskylän maalaiskunnassa Suomen Vapaakirkon toimissa isäntänä.

Neuvottelujen temasta "Kristillinen ihmiskäsitys" piti esitelmän luterilaiselta puolelta toiminnanjohtaja Raino Mäkelä ja Vapaakirkon puolelta pastori Ilmo Mantere.

Molemmissa esitelmissä käsiteltiin ihmistä Jumalan luomana, alkutilassa, syntiinlangenneena, lunastetuna ja pyhitykseen kutsuttuna. Lisäksi olivat esillä kysymykset perisyönistä ja tahdon vapaudesta. Mäkelä rakensi esitelmänsä lähtien Jumala-kuvasta ja käsittelee laajasti myös sovittua korostaen Kristuksen rangaistuskärsimystä koko uskontulkinnan ja myös ihmiskäsityksen perustavana ajatuksena. Mantere tarkasteli myös ongelmaa, missä määrin luterilaisista ja vapaakirkollista ihmiskäsitystä voidaan luonnehtia pessimistiseksi tai optimistiseksi.

Keskustelua hallitseviksi aiheiksi nousivat peri-synti, tahdon vapaus, kristityn uuden elämän luonne ja kaste. Vapaakirkossa suhtaudutaan varauksellisesti perinteisen perisyöntikäsittteen käyttöön, koska sillä on luterilaisella puolella perusteltu lapsi-kastetta. Samalla sille etsitään kuitenkin uutta tulkintaa, koska synnin totaalisuus tunnustetaan. Synergeiana tunnettu käsitys Jumalan ja ihmisen yhteisvaikutuksesta pelastuksessa torjutaan, koska ihmisen tahdon ratkaisu ei tapahdu neutraalissa, vaan synnin hallitsemassa todellisuudessa. Luterilainen osapuoli painotti sitä, että syntiinlangenneena ihminen on Saatanan orja ja Jumalan vihan alainen. Tämä ei kuitenkaan poista ihmisen vastuullisuutta Jumalan edessä. Juuri tälle ihmiselle kohdistetaan lain saarnaana parannuksen vaatimus ja tarjotaan evankeliumina lahjavanhurskaus.

Kumpikin osapuoli korostaa uskon paradoksaalista luonnetta. Se ilmenee mm. siten, että uskova on it-sessään syntinen mutta Kristuksessa vanhurskas ja että Jumalan sana on sekä lakia että evankeliumia.

Keskusteluissa palattiin toistuvasti kastekeksymykseen, jota oli käsitelty jo edellisessä neuvottelussa. Kirkkojen erillaisen kasteopin ja katekätännön todettiin nousevan kummankin perinteen uskontulkinnan kokonaisuudesta. Myöhemmissä mahdollisissa keskusteluissa kastekeksymystä olisi käsiteltävä juuri tältä kannalta.

1.3. Yhteiset toteamukset

Santalan neuvottelussa käsiteltyyn enemmistökirikon

ja vähemmistökirikon problematiikkaan liittyen osapuollet toteavat yhteisenä kantanaan seuraavaa:

Uskonnonvapauslain mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus vapaasti valita, mihin kirkkoon tai uskonnolliseen yhdyskuntaan hän haluaa kuulua. Vakaukukseen perustuva tunnustuskunnan vaihtaminen on täältä kannalta ongelmaton. Ongelmia Suomen evankeliluterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon seurakuntien välille on syntynyt lähinnä silloin, kun niiden kesken virinnyt yhteistoiminta on ollut johtamassa jäsenten siirtymiseen seurakunnasta toiseen. Jos seurakuntaa vaihtaneet ovat olleet toisen seurakunnan aktiivisia jäseniä ja siirtymisen motiivit ovat jääneet selvittämättä, seurauksena on saattanut olla pitkäaikainen suhteitten rikkoutuminen.

Suomalaisessa kansankirkkotilanteessa vähemmistö-kirkot tuskin voivat toimia aktiivisesti ilman, että niiden julistus tavoittaa myös luterilaiseen kirkkoon kuuluvia. Luterilaisen kirkon toiminta ja koulujen luterilaisen tunnustuksen mukainen uskonnon-opetus taas tavoittavat piiriinsä laajasti Vapaakirkon jäseniä. Vähemmistökirikon jäsenenä Suomen Vapaakirkkoon kuuluvat joutuvat toisinaan kestämiään myös sosiaalista painetta, jonka voimakkaaimmin kokevat kouluikäiset lapset ja nuoret sekä vanhuksat.

Neuvottelujen arviointia

1.4.

Suomen evankeliluterilainen kirkko ja Suomen Vapaakirkko ovat nyt olleet ensimmäistä kertaa virallisessa neuvottelukokouksessa. Siksi on tarvittua aikaa erityisesti ongelmien kartoittamiseen. Neuvottelujen luottamuksellinen ja rehti ilmapiiri on luonnut suotuisat edellytykset vaikeiden asioiden käsittelylle. Avoin ongelmia kaihtamaton lähestymistapa on mahdollistanut toinen toisensa kuulemisen. Keskusteluissa on voitu oikaista monia pinnallisia ja yksipuolisia käsityksiä. Kuva toisesta osapuolesta on huomattavasti tarkentunut.

Kirkkojen aikaisemmat keskinäiset yhteydenpitomuodot ovat olleet pääasiallisesti sattumanvaraisia ja perustuneet yksityisten henkilöiden aloitteellisuuteen. Allianssipohjainen yhteys on kuitenkin todettu riittämättömäksi. Molemmat kirkot pitävät tärkeänä sellaisen kattavan ja pysyvän yhteydenpidon järjestämistä, jossa kirkot kohtaavat toisensa kirkkoina.

Neuvotteluissa on monessa eri yhteydessä käsitelty kirkkojen, uskonnollisten yhdyskuntien ja valtion välisiä ongelmia. Vapaakirkon asemaan vähemmistö-kirkkona liittyy epäoikeudenmukaisia piirteitä, joita kirkkojen on syytä pyrkiä yhdessä korjaamaan. Suosituksessa ehdotetun neuvottelukunnan eräänä tehtävänä olisi seurata ja edistää näiden kysymysten hoitamista.

Neuvottelujen kuluessa osapuolet ovat päässeet paremmin ymmärtämään toistensa hengellistä elämää. Ne ovat oppineet toistensa hengellisistä rikkauksista ja voineet jakaa omastaan toiselle kirkolle.

Neuvottelujen pääongelmia on ollut kirkkojen erilainen tunnustustraditio. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on raamatuntulkinnassaan lähtenyt ekumeenisista uskontunnustuksista ja luterilaisista tunnustuskirjoista. Vapaakirkko on luonnehtinut itseään herätyliikkeeksi, jolla ei ole luterilaisiin tunnustuskirjoihin verrattavaa kirjoitettua oppiperustaa. Tunnustuksessaan Vapaakirkko perustautuu Raamatun lisäksi apostoliseen uskontunnustukseen ja samalla arvostaa omassa perinteessään uskonpuhdistuksen keisisiä korostuksia.

Eräissä pelastukseen liittyvissä kysymyksissä saavutettiin teologista yhteisymmärrystä. Kumpikin osapuoli korosti Jumalan armon suvereenisuutta. Ihminen pelastuu yksin Kristuksen tähden, yksin armosta, yksin uskon kautta. Jumala lähestyy ihmistä Pyhän Hengen työn välityksellä. Ihminen vastaa Jumalan tarjoamaan pelastuksen lahjaan ottamalla sen uskossa vastaan.

Sakramenttiopissa mielipiteet sen sijaan jakaantuivat. Ehtoollisesta keskusteltaessa todettiin tosin selvää yhtymäkohtia, mutta myös merkittäviä käsityseroja. Kaste koettiin odotetusti visaiseksi ongelmaksi, koska kastekäsitys ilmentää kummassakin kirkossa laajasti koko uskontulkintaa. Näiden kysymysten selvittämisessä päästiin alkuun. Monista nyt avoimiksi jääneistä kysymyksistä käyty keskustelu loi pohjaa mahdollisille jatkokeskusteluille. Siihen tarjotaan tilaisuuden esimerkiksi kirkkojen kannanottojen valmistuminen Kirkkojen Maailmanneuvoston asiakirjaan "Kaste, ehtoollinen ja virka".

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon erilaisen uskonkäsitteksen, perinteen ja aseman vuoksi seurakuntaoppi koettiin neuvottelussa vaikeaksi ongelmaksi. Seurakunnan ja kirkon luonteesta, virasta ja jäsenyydestä tarvitaan vielä lisäkeskusteluja. Näissä kysymyksissä osapuolet eivät kuitenkaan ole joka suhteessa niin kaukana toisistaan kuin yleensä on ajateltu.

Yhteisesti havaittiin, että kirkkojen on hyödyllistä kuunnella toistensa kritiikkiä. Yhtä hyvin enemmistökirjokko kuin vähemmistökirjokko voi luottaa ja jykistyä omiin asemiinsa. On tärkeää, että ne ottavat kantaa toistensa elämästä ja yhteisistä keskusteluista nouseviin haasteisiin.

Neuvottelut ovat johtaneet uuteen vaiheeseen näiden kirkkojen välisissä suhteissa. Vaikeita ongelmia ei ole peitelty eikä siioiteltu. On haluttu olla val-

miita tarkistamaan omia näkemyksiä. Neljän virallisen neuvottelun kierros on luonut hyvän pohjan mahdollisille jatkokeskusteluille. Suhteiden kehittämisessä ja teologisen yhteyden etsimisessä on päästy hyvään alkuun.

2 NEUVOTTELUJEN POHJALTA SYNTYNEET SUOSITUKSET

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon valtuuskunnat ovat käyttäen virallisten neuvottelujen pohjalta päättäneet esittää kirkkoilleen seuraavat suositukset.

2.1. Kirkkojen kesken noudatettavat periaatteet

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja Suomen Vapaakirkko pyrkivät keskinäisissä suhteissaan noudattamaan Raamatun kehoitusta "Toinen toisenne kunnioittamisessa kiipaalkaa keskenänne" (Rm 12:10). Tämän periaatteen mukaisesti tulee

- arvostaa toisen kirkon ja sen jäsenten uskonvakaumusta silloinkin, kun se poikkeaa siitä, mitä omassa kirkossa pidetään oikeana,
- antaa asiallinen kuva toisesta kirkosta,
- ilmaista avoimesti oma uskonkäsitteys myös niissä kohdin, joissa kirkkojen oppi on erilainen sekä
- pyrkiä siihen, ettei kenenkään tarvitse luopua uskonnollisesta vakaumuksestaan eikä toiseen kirkokuntaan liittymisestä häneen kohdistuvan sosiaalisen tai muun paineen vuoksi.

2.2. Kirkkojen neuvotteluyhteydet

Kirkkojen keskinäistä yhteydenpitoa varten perustetaan viisivuotiskaudeksi neuvottelukunta, johon kumpikin kirkko nimeää kolme edustajaa. Neuvottelukunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa ja muulloinkin, jos neuvottelukunnan molemmat osapuolet pitävät sitä tarpeellisenä.

Neuvottelukunnan tehtävänä on

- seurata kirkkojen välisten suhteitten kehitystä ja tehdä tarvittaessa esityksiä kirkkojensa asianomaisille elimille sekä
- keskustella muista kumppaakin osapuolta kiinnostavista kysymyksistä, esimerkiksi kirkkoja ja uskonnollisia yhdyskuntia koskevasta lainsaadannosta ja maamme uskonnollisesta tilanteesta. Kumpikin osapuoli saattaa tärkeinä pitämänsä näkökohdat oman kirkkonsa asianomaisten elinten tietoon.

Keskinäisten yhteyksien hoitamista varten kumpikin osapuoli nimeää yhdyshenkilöksi jonkun neuvottelukunnan jäsenistä. Yhdyshenkilöiden tehtävänä on valmistella kokousten välisenä aikana neuvottelukunnan antamia tehtäviä.

- 2.3. Seurakuntien välinen yhteydenpito
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen Vapaakirkon väliset yhteydet ovat tähän asti olleet niiden seurakuntien ja yksittäisten jäsenten tilapäisiä yhteyksiä. Kirkkojen väliset neuvottelut ovat nyt luoneet edellytyksiä seurakuntien välisten yhteyksien kehittämiseksi.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja Suomen Vapaakirkko suosittelevat yhteisesti seurakunnille keskinäisen tuntemuksen ja yhteydenpidon lisäämistä. Yhteydenpidon muodot määräytyvät paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan.

Yrjö Sariola
Yrjö Sariola
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunnan puheenjohtaja

Erkki Verkkonen
Erkki Verkkonen
Suomen Vapaakirkon valtuuskunnan puheenjohtaja

SISÄLLYS

1	Selostus neuvotteluista	1	sivu
1.1.	Johdanto	1	
1.2.	Katsaus neuvotteluihin	3	
1.2.1.	Ensimmäinen neuvottelu	3	
1.2.2.	Toinen neuvottelu	4	
1.2.3.	Kolmas neuvottelu	6	
1.2.4.	Neljäs neuvottelu	8	
1.3.	Yhteiset toteamukset	8	
1.4.	Neuvottelujen arviointia	9	
2	Neuvottelujen pohjalta syntyneet suositukset	11	
2.1.	Kirkkojen kesken noudatettavat periaatteet	11	
2.2.	Kirkkojen neuvotteluyhteydet	11	
2.3.	Seurakuntien välinen yhteydenpito	12	